

ÎNVĂȚARE

M E M O R I I

Traducere din engleză de
Paul Slayer Grigoriu

WESTOVER
TARA **Narator**

POVESTI
REALĂ,
BINE
SCRISE

Titlul original al acestei cărți este: *Educated* de Tara Westover.

Copyright © 2018 by Second Sally, Ltd.

© Publica, 2019, pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reproducă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Westover, Tara

Învățare / Tara Westover ; trad. din engleză de Paul Slăyer Grigoriu. - București :

Publica, 2019

ISBN 978-606-722-347-7

I. Slăyer Grigoriu, Paul (trad.)

821.111

NARATOR este o marcă înregistrată a editurii PUBLICA

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DESIGN: Alexe Popescu

CORECTOR: Rodica Crețu

DTP: Dragoș Tudor

Cuprins

<i>prefață de Cristian Lupșa</i>	11
<i>nota autorului</i>	21
<i>cuvânt-inainte</i>	23
<i>partea întâi</i>	
<i>unu</i>	
ALEGE BINELE	29
<i>doi</i>	
MOAŞA	41
<i>trei</i>	
PANTOFI CREM	55
<i>patru</i>	
FEMEI APAŞE	65
<i>cinci</i>	
JEG CINSTIT	77
<i>şase</i>	
SCUT ȘI PAVĂZĂ	95
<i>sapte</i>	
DOMNUL VA PURTA DE GRIJĂ	113
<i>opt</i>	
DESFRÂNATE MICUȚE	125

<i>nouă</i>	DESĂVARŞIT ÎN LUCRărILE LUI	135
<i>zece</i>	SCUT DE FULGI	145
<i>unsprezece</i>	INSTINCT	153
<i>doisprezece</i>	OCHI DE PEŞTE	161
<i>treisprezece</i>	LINIŞTE ÎN BISERICI	171
<i>paisprezece</i>	NU MAI ATING PÂMÂNTUL CU PICIOARELE	183
<i>cincisprezece</i>	NU MAI SUNT COPIL	195
<i>saisprezece</i>	OM NECREDINCIOS, CER NEASCULTĂTOR	219
<i>partea a două</i>		
<i>șaptesprezece</i>	SA RÂMĂNEM LA CELE SFINTE	223
<i>optsprezece</i>	SÂNGE ȘI PENE	233
<i>nouăsprezece</i>	LA ÎNCEPUT	243
<i>douăzeci</i>	CONSIDERENȚELE PÂRINȚILOR	253
<i>douăzeci și unu</i>	GURA-LUPULUI	263
<i>douăzeci și doi</i>	CE-AM ȘOPTIT ȘI CE-AM URLAT	269

<i>douăzeci și trei</i>	SUNT DIN IDAHO	283
<i>douăzeci și patru</i>	UN CAVALER, RÂTĂCITOR	295
<i>douăzeci și cinci</i>	LUCRAREA PUCIOASEI	307
<i>douăzeci și șase</i>	ÎN AȘTEPTAREA MIȘCĂRII APEI	317
<i>douăzeci și șapte</i>	DE-AŞ FI FEMEIE	323
<i>douăzeci și opt</i>	PYGMALION	331
<i>douăzeci și nouă</i>	ABSOLVIREA	343
<i>partea a treia</i>		
<i>treizeci</i>	MÂNA CELUI ATOTPURNIC	355
<i>treizeci și unu</i>	TRAGEDIE, APOI FARSA	367
<i>treizeci și doi</i>	O FEMEIE GĂLĂGIOASĂ ÎNTR-O CASĂ MARE	379
<i>treizeci și trei</i>	VRĂJITOAREA FIZICII	385
<i>treizeci și patru</i>	INCREDINȚAREA LUCRURILOR	391
<i>treizeci și cinci</i>	LA VEST DE SOARE	399
<i>treizeci și șase</i>	PATRU BRAȚE LUNGII SE ROTESC	407

treizeci și șapte
IMI JOC SALVAREA 417

treizeci și opt
FAMILIE 427

treizeci și nouă
PRIVIND BIZONII 435

patruzeci
INVĂȚARE 443

mulțumiri 447

nota bene 449

Pentru Tyler

cuvânt-înainte

Stau aşezată pe vagonul roşul care zace abandonat lângă hambar. Vântul bate mai tare, îmi lipescă părul de fată și simt un fior rece cum pătrunde prin gulerul deschis al cămășii. Rafalele sunt puternice aici, în apropierea muntelui, ca și cum însuși vârful ar răsufla. Jos, în vale, totul e pașnic, liniștit. Între timp, ferma noastră pare să joace hora: coniferele mari și grele se leagănă încet, în timp ce năfuricile și ciulinii freamăță, înclinându-se în fața celei mai mici pale de aer. În spatele meu, un deal molcom șerpuiește în sus și se lipescă de piciorul muntelui. Dacă privesc în sus, văd silueta întunecată a Printesei Indiene.

Dealul e plin de grâu sălbatic. Dacă năfuricile și coniferele sunt soliștii, lanul de grâu este un corp de balet, cu tulpinile mișcându-se coordonate, un milion de balerine care se înclină pe rând, când rafale puternice le răscolească capetele aurii. Urma rămasă nu durează decât o clipă și cei care o privesc pot spune, într-o anumită măsură, că au văzut vântul.

Mă întorc către casa noastră de pe deal și văd un alt fel de mișcare, umbre înalte care trec încordate prin vuiet. Frații mei s-au trezit, adulmecă să vadă cum e vremea. Mi-o închipui pe mama cum face clătite de tărățe la cupitor. Parcă-l văd pe tata aplecat lângă ușa din spate, cum își

leagă șireturile bocancilor cu vârf de oțel și bagă mâinile bătătorite în mânuși de sudură. Jos, pe autostradă, autobuzul școlar trece fără să se oprească.

Nu am decât șapte ani, dar înțeleg că asta, mai mult decât orice altceva, face ca familia mea să fie diferită: noi nu mergem la școală.

Tata e îngrijorat că guvernul o să ne oblige să mergem, dar nu are cum, pentru că nu știe de noi. Patru din cei șapte copii ai părintilor mei nu au certificate de naștere. Nu avem fișe medicale, pentru că ne-am născut acasă și nu am văzut în viață noastră vreun doctor sau vreo asistentă.* Nu avem dosare școlare, pentru că nu am pus niciodată piciorul în vreo clasă. Când voi împlini nouă ani, mi se va elibera un Certificat Întârziat de Naștere, dar în momentul de față, pentru statul Idaho și guvernul federal, nu există.

Sigur că *existam*. Crescusem pregătindu-mă pentru Zilele Pustiirii, privind soarele și așteptând să se întunece, iar luna să picure sânge. Vara puneam piersici la conservat în sticle, iarna faceam provizii prin rotație. Când Lumea Oamenilor avea să se prăbușească, familia mea avea să dăinuiască, nestingherită.

Fusesem crescută în ritmul munțiilor, ritm în care schimbarea nu era niciodată esențială, ci doar ciclică. În fiecare dimineață se ivea același soare, străbatea valea și se prăbușea în spatele vârfului. Zăpada care cădea iarna se topea mereu primăvara. Vietile noastre erau un ciclu – ciclul zilelor, ciclul anotimpurilor – ca niște cercuri ale schimbărilor neconitenite care, când se încheiau, însemnau că nu se schimbase nimic. Credeam că familia mea era o parte a acestui model nemuritor, că eram, într-un fel, veșnici. Dar singur muntele era veșnic.

Tatăl meu ne spunea o poveste despre vârful muntelui. Era un lucru mare și străvechi, o catedrală a muntelui. În lanțul acesta mai erau și alți munți, mai înalți, mai impuñători, dar Buck's Peak era cel mai măiestrit. Baza se întindea pe mai mult de un kilometru și jumătate, cu forma întunecată ieșită din pământ ca o turlă fără cusur. De la distanță, latura muntelui părea un trup de femeie: cu picioarele formate din prăpăstii năprasnice, iar părul, o revârsare de pini peste creasta nordică. Avea o poziție poruncitoare, cu un picior împins înainte într-o mișcare puternică, un pas hotărât.

Tatăl meu îi spunea Printesa Indiană. Apărea în fiecare an când zăpada începea să se topească, cu față înspre sud, privindu-i pe bizoni cum se întorceau în vale. Tata spunea că indienii nomazi îi priveau apariția ca pe un semn al primăverii, un semnal că muntele se dezgheță, iarna se sfârșise și era vremea să se întoarcă acasă.

Toate poveștile tatălui meu erau despre muntele nostru, valea noastră, micul nostru petic bolovănos din Idaho. Nu mi-a spus niciodată ce să fac dacă plec departe de munte, dacă trec oceanul și străbat continentele și ajung pe un tărâm străin, unde n-o mai pot vedea pe Printesa la orizont. Nu mi-a spus de unde pot afla când e vremea să mă întorc acasă.

* În afară de sora mea, Audrey, care și-a rupt și mâna și piciorul când era mică. Pe ea au dus-o să île pună în ghips.

partea întâi

unu

ALEGE BINELE

Amintirea mea cea mai pregnantă nu este o amintire. Este un lucru pe care mi l-am închipuit, apoi am ajuns să mi-l amintesc ca și cum s-ar fi întâmplat cu adevărat. Amintirea s-a format pe când aveam cinci ani, chiar înainte să împlinesc șase, dintr-o poveste spusă de tatăl meu, cu atâtea detalii încât și eu, și frații și sora mea ne închipuiam propria versiune cinematografică, cu împușcături și strigăte. Într-a mea erau greieri. Este sunetul pe care îl aud în timp ce familia mea se ghemuește în bucătărie, cu luminile stinse, ascunsă de agenții federali care au înconjurat casa. O femeie se intinde după un pahar cu apă și silueta ei apare în lumina lunii. Se aude o împușcătură, ca un bici pocnind, și femeia cade. În amintirea mea, cea care cade este de fiecare dată mama și are un copil mic în brațe.

Copilul mic e o aiureală – eu sunt cea mai mică dintre cei șapte copii ai mamei –, dar, după cum am spus, nimic din toate astea nu s-a întâmplat cu adevărat.

La un an după ce tatăl meu ne-a spus această poveste, ne-am strâns într-o seară să-l ascultăm citind cu voce tare din Isaia, o profetie despre Emanuel. Era aşezat pe canapeaua noastră de culoarea muștarului, cu o Biblie mare deschisă în poală. Mama era lângă el. Noi, ceilalți, stăteam împrăștiati pe covorul aspru maro.

— El se va hrăni cu lapte și miere, murmura tata, încet și fără inflexiuni, obosit după o zi lungă de strâns fier vechi. Până în vremea când va ști să arunce răul și să aleagă binele.

A urmat o pauză apăsătoare. Stăteam cu totii tăcuți.

Tatăl meu nu era înalt, dar putea ține sub control o cameră. Avea o prezență aparte, solemnitatea unui oracol. Mâinile fi erau groase și tăbăcite – mâinile unui om care muncise din greu toată viață – și țineau strâns Biblia.

A citit cu voce tare pasajul încă o dată, și încă o dată, și încă o dată. Cu fiecare repetiție, mai ridică un pic vocea. Ochii lui, umflați de oboseală cu doar câteva clipe în urmă, erau acum larg deschiși și atenți. Aici era o învățătură sfântă, a spus. Avea să-L întrebe pe Domnul.

A doua zi de dimineață, tata a scos din frigider tot laptelui, iaurtul și brânza, iar seara, când a ajuns acasă, avea în camionetă aproape 200 de litri de miere.

— Isaia nu spune care este răul, untilul sau mierea, a spus tata, rânjind, în timp ce frații mei duceau vedrele albe în beci. Dar, dacă întrebî, Domnul îți va spune!

Când tata i-a citit versetul mamei lui, ea i-a râs în față.

— Mai am câțiva bănuți în geantă, a spus. Eu zic să-i iezi. Că de doi bani ai și tu minte.

Bunica avea față subțire, ascuțită, și o rezervă nesfârșită de bijuterii indiene false, toate argintii și turcoaz, care-i atârnau în mânunchiuri de pe gâtul fusiform și de pe degete. Pentru că locuia mai jos pe deal de noi, lângă autostradă, îi spuneam bunica-din-josul-dealului. Asta ca să o deosebim de mama mamei, căreia îi spuneam bunica-de-la-orăș, pentru că locuia la 24 de kilometri spre sud, în singurul oraș din ținut, cu un singur semafor și un magazin alimentar.

Tata se înțelegea cu mama lui ca două pisici cu cozile legate între ele. Puteau să vorbească o săptămână fără să

fie de acord în nicio privință, dar erau legați de respectul pentru munte. Familia tatălui meu trăia la poalele Buck's Peak de jumătate de secol. Fiicele bunicii se măritaseră și se mutaseră, dar tatăl meu rămăsesese aici, își construise o casă galbenă săracioasă, pe care nu avea să o termine cu adevărat niciodată, un pic mai sus, pe deal, față de a mamei lui, la poalele muntelui, și făcuse un punct de colectare a deșeurilor – printre multe altele – lângă peluza ei tunsă la milimetru.

Se certau zilnic, pe mizeria de la punctul de colectare a deșeurilor, dar mai adesea în ceea ce ne privea pe noi, copiii. Bunica era de părere că trebuie să mergem la scoala, nu, aşa cum spunea ea, „să hălăduim prin munci ca sălbaticii”. Tata spunea că școlile publice sunt o capcană prin care guvernul încearcă să-i îndepărteze pe copii de Dumnezeu.

— Dacă-i trimitem pe copii la școală de la baza drumului, spunea, e ca și cum i-aș da direct diavolului.

Dumnezeu i-a spus tatei să le împărtășească descoreșirea și celor care locuiau și aveau ferme la umbra Buck's Peak. Duminica, aproape toată lumea se străgea la biserică, o capelă de culoarea nucului, chiar lângă autostradă, cu turla mică, modestă, tipică pentru bisericile mormone. Tata i-a luat deoparte pe ceilalți tați când ieșeau din străne. A început cu vărul lui, Jim, care l-a ascultat cu bună-voință cum îi explica natura păcătoasă a laptelui, fluturându-și Biblia. Jim a rânit, apoi l-a bătut pe umăr pe tata și i-a spus că un Dumnezeu drept nu ar lipsi pe nimeni de o înghețată de căpșune făcută în casă într-o după-amiază călduroasă de vară. Soția lui Jim l-a tras de mână. Când s-a strecurat prin dreptul nostru, am simțit un iz de bălegar. Apoi mi-am adus aminte: ferma mare de lactate, la un kilometru și jumătate spre nord de Buck's Peak, era a lui Jim.

De când tata a început să predice împotriva laptelui, bunică și-a ticsit frigiderul. Ea și bunicul nu beau decât degetat, dar după puțin timp aveau de toate felurile – doi la sută, integral, chiar și cu ciocolată. Părea să credă că trebuie să se țină tare pe subiectul asta.

Micul dejun s-a transformat într-un test de fidelitate. În fiecare dimineată, familia se aşeza la masa de stejar roșu prelucrat și mâncă fie săpte cereale, cu miere și melasă, fie clătite din săpte cereale, tot cu miere și melasă. Pentru că eram nouă cu totul, clătitele nu erau niciodată bine făcute. Nu-mi dispăreau cerealele dacă puteam să le imbib în lapte, să văd cum spuma se strecu prin măciniș și se prelingea printre boabe, dar de când cu revelația, le mâncam cu apă. Era ca și cum ai fi mâncat un bol de noroi.

Nu a trecut mult timp și am început să mă gândesc la tot laptele care se strica în frigiderul bunicii. Apoi mi-am făcut obiceiul să sar peste mic dejun în fiecare dimineată și să mă duc direct în hambar. Le dădeam lăturile porcilor și umpleam troacele vacilor și cailor, apoi săream gardul, dădeam ocol hambarului și intram pe ușa laterală a casei bunicii.

Într-o astfel de dimineată, pe când stăteam la bufet și mă uitam cum bunica turna un bol de fulgi de ovăz, mi-a spus:

- Ti-ar plăcea să mergi la școală?
- Nu mi-ar plăcea, am spus.
- De unde știi? a lătrat ea. N-ai încercat.

A turnat laptele și mi-a întins bolul, apoi s-a cocoțat la bufet, chiar în fața mea, și m-a privit cum băgam în mine.

- Mâine plecăm în Arizona, mi-a spus, dar știam deja.

Ea și bunicul plecau mereu în Arizona când începea să se schimbe vremea. Bunicul spunea că e prea bătrân pentru iernile din Idaho; il dureau oasele de la frig.

— Fă bine și trezește-te devreme, a spus bunica, pe la cinci, și te luăm cu noi. Te dăm la școală.

M-am învărtit pe scaunul înalt. Am încercat să-mi imaginez școala, dar nu puteam. Mă găndeam în schimb la școala de duminică, la care mergeam în fiecare săptămână și pe care o detestam. Un băiat pe nume Aaron le spusese tuturor fetelor că nu știu să citesc pentru că nu merg la școală și acum niciuna nu mai voia să vorbească cu mine.

- A zis tata că pot să merg? am spus.
- Nu, a spus bunica. Dar până să-și dea el seama că ai dispărut, o să fim departe.

Mi-a pus bolul în chiuvetă și a privit pe fereastră. Bunica era o forță a naturii – nerăbdătoare, agresivă, stăpână pe ea. Când o priveai, simțeați nevoia să faci un pas înapoi. Își vopsea părul în negru, ceea ce îi amplifică trăsăturile și aşa grave, mai ales sprâncenele, pe care și le dădea cu fard în fiecare dimineată, transformându-le în bolti groase și negre. Le desena prea mari și asta îi facea față să pară întinsă. Erau și prea înalte și îi transformau celelalte trăsături într-o expresie plăcălită, aproape sarcastică.

- Trebuie să mergi la școală, a spus.
- Dar tata nu o să te oblige să mă aduci înapoi? am spus eu.

— Tatăl tău nu poate să mă oblige să fac absolut nimic. Bunica s-a ridicat în picioare și s-a îndreptat.

- Dacă vrea, să vină să te ia.

A ezitat și, o clipă, a părut rușinată.

- Am vorbit cu el ieri. N-o să te poată lua înapoi multă vreme de acum încolo. E în urmă cu baraca pe care o construiește în oraș. Nu poate să-și facă bagajul și să meargă până în Arizona, nu cât timp vremea e încă bună și poate să lucreze cu băieții până târziu.

Planul bunicii era bine tictuit. În săptămânile dinainte de prima ninsoare, tata lucra mereu de la răsărit până la apus, se străduia să pună deoseptă suficienți bani din

strânsul de vechituri și construcția de barăci, cât să-l țină peste iarnă, când nu prea era de lucru. Chiar dacă mama lui fugea cu copilul cel mic, nu putea să-și lase munca înainte ca stivuitorul să fie blocat în gheăță.

— Trebuie să hrănesc animalele înainte să plecăm, am spus. Sigur o să observe că am plecat dacă vacile rup gardul în căutarea apei.

În noaptea aceea nu am dormit. Am stat așezată pe jos, în bucătărie, și am privit cum se scurg orele pe ceas. Unu noaptea. Două. Trei.

La patru m-am ridicat și mi-am pus cizmele lângă usa din spate. Erau pline de băligar și eram sigură că bunica nu avea să mă lase să urc în mașină. Mi le imaginam pe veranda ei, abandonate, în timp ce eu fugeam în Arizona desculță.

Încercam să-mi închipui ce avea să se întâpte când ai mei aveau să observe că dispărusem. Petreceam adesea zile întregi pe munte cu fratele meu, Richard, deci probabil că nimeni nu avea să observe nimic până pe înserat, când Richard avea să se întoarcă la cină fără mine. Mi-i imaginam pe frații mei ieșind pe ușă în căutarea mea. La început, aveau să caute printre deșeuri, să ridice plăci de fier ca să vadă dacă nu cumva căzuse peste mine vreo bucată de metal. Apoi aveau să iasă, să cerceteze ferma, să se urce în copaci și sus, în hambar. În cele din urmă, aveau să-și îndrepte privirile către munte.

Până atunci, avea să se lase amurgul - acele clipe, chiar înainte de căderea nopții, când nu vezi decât întuneric mai dens și mai puțin dens și simți lumea mai mult decât o privești. Mi-i închipuiam pe frații mei răspândiți pe munte, căutând prin pădurile întunecate. Nimeni nu avea să spună un cuvânt; toți aveau să se gândească la același lucru. Pe munte se puteau întâmpla lucruri cumplite. De

nicăieri apăreau stânci. Caii sălbatici ai bunicului meu alergau peste mânunchiuri groase de cuciță și era plin de șerpi cu clopoței. Mai căutaserăm aşa, când dispărcea un vițel din hambar. În vale găseai animalul rănit; pe munte, mort.

Mi-o închipuiau pe mama la ușă din spate, cu ochii scrutând creasta întunecată, când tata avea să se întoarcă acasă și să-i spună că nu mă găsiseră. Sora mea, Audrey, avea să sugereze să o întrebăm pe bunica, iar mama avea să spună că bunica plecase de dimineață în Arizona. Aceste cuvinte aveau să rămână suspendate în aer o clipă, apoi toată lumea avea să-și dea seama unde dispărusem. Îmi imaginam chipul tatălui meu, cu ochii negri micșorați, cu gura într-o strâmbătură de încrustare când el avea să o privească pe mama.

— Crezi că a ales să plece?

Mizerabilă și măhnită, vocea lui răsună în mintea mea. Apoi a fost acoperită de sunetele unei alte amintiri - grieri, apoi un foc de armă, apoi tacere.

Aveam să aflu mai târziu că toată lumea auzise de acea întâmplare - ca și de masacrul de la Wounded Knee sau de asediul de la Waco - dar când tatăl meu ne-a spus povestea, părea că în afară de noi nu mai știe nimeni de ea.

A început spre sfârșitul sezonului conservelor, căruia ceilalți copii îi spuneau pesemne „vară”. În lunile calde familia mea punea mereu în conserve fructe din care să ne facem rezerva de care tatăl meu spunea că vom avea nevoie în Zilele Pustiirii. Într-o seară, tata s-a întors tulburat de la depozitul de deșeuri. S-a plimbat prin bucătărie în timpul cinei și nu a mâncat mai nimic. Trebuia să punem totul în rânduială, a spus. Nu mai era timp.

A doua zi am stat de dimineață până seara să fierbem și să decojim piersici. Până seara umpluserăm zeci de